

Ігор Перенесієнко,

мол. наук. співробітник НБУВ

Внесок Антоніо Мальябеккі у справу систематизації книжкових зібрань

У публікації досліджено основні віхи життя бібліотекаря флорентійської Лауренціани Антоніо Мальябеккі. Проаналізовано процес інтелектуального становлення одного з найерудованіших бібліотекарів середньовічної Європи. Розкрито його внесок у систематизацію книжкових зібрань як одну зі складових розвитку бібліотечної справи.

К л ю ч о в і с л о в а: бібліотеки Італії, Антоніо Мальябеккі, Лауренціана, Мальябеккіана, бібліотека, систематизація.

This article deals with the main life stakes of the librarian the Laurentian Library in Florence Antonio Magliabechi. The author analyzed the process of his intellectual development as one of the most intelligent librarians of medieval Europe. It has been shown the contribution of Antonio Magliabechi into the development of systematization of book collections as one of the parts of the development of library innovation.

К е у w o r d s: Antonio Magliabechi, Florence, the Laurentian Library Magliabechiana, library, systematization.

Бібліотеки як соціально-наукові інститути – невід’ємна складова розвитку людства. Динаміка їхньої еволюції та функціонування є дзеркальним відображенням притаманних суспільству на певних історичних етапах культурних, економічних та політичних тенденцій.

Одним з напрямів діяльності бібліотек, котрий покликаний забезпечити безперервність у дотриманні традицій збереження, популяризації, опрацю-

вання писемних документів, є історичне бібліотекознавство – дослідження накопиченого досвіду роботи галузі на різних історичних етапах її розвитку.

На відміну від, скажімо, Російської Федерації, де лише праця В. Ф. Володіна «Всесвітня історія бібліотек» за два роки витримала два видання – у 2002-му та 2004 р. [4, 5], сучасне українське історичне бібліотекознавство демонструє значно скромніші показники. Безперечно, дослідження

національної історії бібліотек та бібліотечного краєзнавства повинні бути пріоритетними, і на даний момент вже є вагомим напрацюванням у цьому напрямі. Однак, системне дослідження світової історії бібліотек та бібліотечної справи також вимагає дослідницької уваги.

У сучасній Україні робіт, які висвітлювали б історію бібліотечної справи Європи загалом та Італії зокрема, вкрай мало. Хоча внесок останньої у цей сегмент світової культури важко переоцінити. Джон Дрепер у праці «Історія розумового розвитку Європи» цілком слушно зауважує: «Всі народи сприяли науковому розвитку і брали участь в успіхах науки. Багато з них з гордістю претендують на першість у цьому відношенні. Проте, можливо, кожен з них, бажаючи вказати країну, якій належить друге після них місце, обов'язково вкаже на Італію» [7, с. 626].

Говорити ж про дослідження, присвячені персонально Антоніо Мальябеккі – найвідомішому хранителю Лауренціани, знаменитої флорентійської бібліотеки, що отримала своє ім'я ще від імені свого засновника Лоренцо I Медічі [29, с. 273], взагалі не доводиться.

Нам вдалося встановити, що, як не дивно, ім'я знаменитого бібліотекаря в українському написанні пошукова Інтернет-система Google знаходить тільки один (!) раз. Та й то мова в знайденому тексті йде не стільки про історію бібліотек, скільки про історію скорочитання, навичками та уміннями якого талановитий флорентієць ідеально володів [17]. Саме тому необхідність подолання наявного інформаційного вакууму в цьому питанні зумовлює актуальність звернення до цієї сторінки історії бібліотек. Об'єктом дослідження є професійне бачення Антоніо Мальябеккі проблем, пов'язаних з систематизацією книжкових зібрань. Предметом – безпосередня діяльність Мальябеккі на посаді хранителя Лауренціани крізь призму професіоналізації бібліотечної справи, розвитку способів й методів систематизації бібліотечних фондів. Метою роботи визначено усунення науково-фактологічної прогалини в вітчизняній історії бібліотекознавства, аналіз та осмислення внеску Мальябеккі у розвиток систематизації книжкових фондів бібліотек середньовічної Європи.

Антоніо народився 20 жовтня 1633 р. у Флоренції. Його батьки Марко Мальябеккі і Гіневра Бальдорієтта були незаможними городянами, тому не змогли дати сину навіть початкової освіти.

За свідченням багатьох дослідників, Антоніо у дитинстві працював помічником торгівця фруктами

[13]. Іштван Рат-Вег у праці «Комедія книги», фундаментальній добірці фактів зі всесвітньої історії книг та бібліотек, стверджує, що хлопець працював у зеленщика, тобто торгівця зеленню [14, с. 112].

Так чи інакше, ні перший, ні другий варіант не суперечать поширеній у багатьох працях з історії бібліотек версії того, чому і як неосвічений помічник торгівця фанатично захопився книгами: «Не вміючи ні читати, ні писати, він жадібними очима дивився на написане на обгортках, на книжкових сторінках, у які пакували товар, що продавався. Тексту він, звісно, не розумів, але відчував, що чорнильні каракулі приховують в собі інший, чарівний, світ» [3].

Особливий інтерес хлопця до друкованого слова помітив місцевий продавець книг, котрий наймає його до себе в підручні, паралельно при цьому навчає читати. Юний флорентієць виявився настільки здібним, що вже за місяць він міг швидко знайти на полицях крамниці будь-яку книгу.

Подальше життя одного з найзнаменитіших книгознавців Європи у багатьох джерелах подається, м'яко кажучи, спрощено. Наприклад, «Інформаційно-довідковий портал «Library.ru», Інтернет-ресурс, що існує за підтримки Російської державної бібліотеки для молоді, так викладає біографію Мальябеккі: «Хлопець виявився настільки здібним, що вчені Флоренції ходили дивитися на нього як на диво. Він просто не вмів забувати. Один раз побачене чи почуте він запам'ятовував назавжди. Вже на порозі юності було складно визначити, чого він не знає. Щоб його не запитали, він миттю відповідав, вказував автора, назву книги та сторінку, де містилася відповідь на запитання.

Про Антоніо Мальябеккі пішла така слава, що флорентійський герцог призначив його хранителем бібліотеки Лауренціани» [13].

Не применшуючи жодним чином здібностей італійця, його природну обдарованість, погоджуючись з інтересом та резонансом, котрі потенційно могла б викликати його особа в тогочасних наукових колах міста, після прочитання цього уривку з'являється бажання висловити одне застереження-сумнів.

Достеменно відомо, що хранителем Лауренціани Мальябеккі став лише у 1673 р. [1, с. 63]. Простий математичний обрахунок переконує, що на той момент народженому в 1633 р. «хлопцю» Мальябеккі було... 40 років.

Звичайно, така «дещо» спрощена інформаційна довідка справляє більший ефект на читача, вигідніше зображує здібності інтелектуала, пода-

ючи такий яскравий образ ерудита, який буцімто вже з юних літ настільки гучно заявив про себе. Проте, персона Мальябеккі навряд чи потребує подібних спрощень, подібних магістральних оглядових викладів життєпису, які до того ж спотворюють його фактологічний зміст.

Насправді ж, Антоніо в юнацтві починає працювати помічником ювеліра, а згодом і сам стає ювеліром. Ним він і працює до свого сорокаріччя [2].

Протягом усього цього часу, як стверджує Католицька електронна енциклопедія, подальшою освітою Мальябеккі опікувався Мішель Ерміні, бібліотекар кардинала Леопольда Медічі, який високо оцінив здібності флорентійця і безкоштовно навчив його латини, грецької та старовірської мов [19].

Відомий дослідник В. Кунін висловлює припущення, що однією з причин таких вагомих інтелектуальних звершень нашого героя стала добра пам'ять: «Пам'ять у Мальябеккі була феноменальна, його називали «оракулом вчених» [9]. Флорентійцю достатньо було «ковзнути» поглядом по сторінці, і він запам'ятовував повний її зміст, причому, разом зі знаками пунктуації. Спосіб засвоєння матеріалу Мальябеккі чимось нагадує метод молодого Генріха Шлімана – археолога, який згодом знайде, оспівану Гомером, Трою. Той теж використовував неабиякі властивості своєї пам'яті, завчаючи великі обсяги матеріалу, що допомагало йому в оволодінні іноземними мовами [12].

Варто додати, що В. Куніну належить ціла історична розвідка, присвячена Антоніо Мальябеккі. Щоправда, у загалом добре підготовленому тексті трапляються і недоліки. Взяти хоча б таку фразу: «Якийсь бібліотекар навчив його латини, грецькій та старовірській мов» [9]. Напевно, означення «якийсь» навряд є вдалим, чи тим більше, справедливим стосовно сану згаданого Мішеля Ерміні – бібліотекаря кардинала Леопольда Медічі, котрий до того ж безкоштовно навчав талановитого, але неможливого, хлопця.

У 1673 р. сталася подія, котра, без перебільшення, повністю перевернула все подальше життя Антоніо Мальябеккі. Великий герцог Тоскани Козимо III Медічі призначив його хранителем фамільної бібліотеки Лауренціана – однієї з найбільших та найзнаменитіших у ті часи [23, с. 77]. Ця книгозбірня, створена на основі приватної колекції роду Медічі, була заснована у Флоренції ще у 1430 р. [10, с. 7], а у 1571-му її відкрили для публіки [6, с. 264].

Отже, колишній помічник торговця стає цент-

ральною фігурою в науковому житті Флоренції. Чимало вчених Європи прагнуть знайомства з ним, багато хто висловлює бажання листуватися з хранителем Лауренціани. Серед останніх, наприклад, був один з винахідників мікроскопа та основоположник мікроскопії Антоні ван Левенгук [26].

Мальябеккі використовує листування зі знаменитостями для вивчення книжкових репертуарів усіх великих європейських бібліотек. Можемо розглядати це як спробу творення власного реєстру тогочасних книг Старого Світу і відповідно удосконалення професійної діяльності бібліотекарів.

Ісаак Дізраелі, батько Бенджаміна Дізраелі, майбутнього прем'єр-міністра Великобританії, стверджував, що творенню цього реєстру, окрім феноменальної пам'яті Антоніо Мальябеккі, сприяла також спеціальна книга, котра містила перелік книжок, якими італієць володів у різний час як власник. Крім того, ця книга містила, за свідченнями Ісаака Дізраелі, добірку «eulogiums» (очевидно, похідне від eulogism – панегирик) у прозі та віршах. Вони належали авторам, дарувальникам книг, шанувальникам ерудиції та розуму хранителя Лауренціани [18].

Це, в свою чергу, можна розцінювати як спробу побудови внутрішньої системи реєстру масиву книг, зібраних у колекції, на основі бібліографічних даних, але у «віддзеркаленому» вираженні: коли бібліографічними відомостями є не відомості про авторів книг, а написані ними панегирики на честь Антоніо Мальябеккі.

Разом з тим слід відзначити, що «методику» панегириків Антоніо Мальябеккі використовував і в зворотному напрямі. Працюючи хранителем однієї з найвідоміших бібліотек того часу, він часто виступав консультантом з різних галузей знань. Наприклад, коли до нього зверталися відвідувачі, які хотіли написати панегирик на чиюсь честь, то італієць відразу ж, по пам'яті, наводив короткі дані з біографії потрібної людини. Після цього обов'язково вказував книги, в котрих йшлося про героя майбутнього панегирика. Інколи переліки запропонованих Мальябеккі до опрацювання книг становили більше сотні назв [20].

Подібне, в дечому фанатичне, прагнення знати все інколи ставило Мальябеккі в комічні ситуації. Джейкоб Бобарт, управляючий ботанічним садом Оксфордського університету, в 1704 р. розіграв відомого бібліотекаря. Британець висушив пацюка, змінивши йому при цьому форму голови та хвоста. Потім за допомогою паличок відтягнув шкіру на боках так,

що вона нагадувала крила. В результаті пацюк за зовнішнім виглядом був дуже схожий на дракона.

Бобарт відіслав точний опис свого творіння «Dr. Magliabecchi» (Антоніо Мальябеккі в листі названо доктором, хоча ні докторського, ні будь-якого іншого наукового ступеня він не мав, та так, певно, віддавалась шана його непересічному таланту і розуму). І хоча підробку в майбутньому доволі високо оцінили, її навіть допустили до зберігання в Оксфордському анатомічному музеї як один з шедеврів мистецтва, Мальябеккі беззаперечно повірив у фальсифікацію, а саме в те, що мав справу з описом дракона [25, с. 160].

Бібліотекар у переважній більшості випадків вірив в істинність тексту, не намагаючись критично його оцінювати. Тут, скоріше за все, давалося взначки сформоване з дитинства обожнювання всього написаного, зокрема абсолютна довіра до всього, про що йшлося в книгах і, відповідно, в листах.

Якщо критичному аналізу змісту творів Мальябеккі не приділяв значної уваги, фокусуючись лише на самій інформації, не намагаючись жодним чином судити про її достовірність, то до вивчення репертуару книжкових зібрань, їх систематизації він ставився зі всією серйозністю, що давало йому можливість вказати відвідувачам конкретне місце перебування книги не тільки в межах Лауренціани, а й всієї Європи.

На користь щойно сказаного можна навести такий факт. Одного разу Великий герцог зацікавився якоюсь із книг, а Мальябеккі, котрий випадково стояв поруч, відразу ж зауважив: «Дістати цю книгу неможливо. Існує вона в одному-єдиному примірнику, і той перебуває в бібліотеці султана. Від входу направо, у другій шафі, сьомий фоліант» [14, с. 113].

Безумовно, така обізнаність викликала захоплення у всіх відвідувачів Лауренціани і тих, хто спілкувався з її хранителем. Так, курляндський мандрівник Яків Рейтенфельс у своїй книзі «De rebus Moschoviticis ad Serenissimum Magnum Netruviae Ducem Cosmum Tetrium» (російський переклад: «Сказания светлейшему герцогу Тосканскому Козьме Третьему о Московии») відзначає: «...Керівник цієї бібліотеки Антоній Мальябеккі, муж доблесний и видатний, у своїй люб'язності та відкритості стосовно усіх учених і напрочуд уважно ставиться до наукових питань» [15].

Не зважаючи на те, що свого часу на становлення особистості флорентійця, на формування його енциклопедичних знань, ерудиції опосередковано справила вплив папська курія – в особі бібліотека-

ря Ватикану, бібліотекар достатньо неприязно ставився до католицького ордену єзуїтів. До прикладу, інший флорентієць Ніколо Макиавеллі, навіть маючи незрівнянно вищий владний статус, навпаки прагнув покровительства церкви, не уявляючи без нього свого існування [11, с. 6].

Свою неприязнь до служителів церкви Мальябеккі демонстрував витончено, як це властиво справжнім інтелектуалам: одного разу, показуючи перехожим Палаццо Медічі-Рікарді, де нині знаходиться Рікардинська бібліотека, він зауважив: «тут знову народилося навчання», а потім, перейшовши до коледжу єзуїтів: «а тут його поховали» [2].

Єзуїти не сприймали Мальябеккі як хранителя Лауренціани з огляду на нешляхетність його походження. Свою роль у цій неприязні зіграло також його прагнення ділитися знаннями книг з іншими. Як відомо, католицька церква у цьому сенсі на той час виступала з більш консервативних позицій. Наприклад, з книги бібліотекаря, монаха-бенедиктинця Флоріана Трефлера, присвяченій створенню бібліотечних каталогів, ми дізнаємося, що в той час (на середину XVI ст.) існувало 3 види бібліотечних каталогів: алфавітний, систематичний, а також перелік заборонених книг, котрі містилися на запасних полицях. У своїй праці Трефлер стверджував, що для справжнього бібліотекаря завжди повинен існувати перелік книг, які зберігаються на запасних полицях [22]. Для Мальябеккі така бібліотечна практика була чужою. Тому єзуїти й закидали на його адресу: «є бібліотекарі між вчителями, але немає вчителів між бібліотекарями». Мальябеккі ж відповідав на це образно і з глибинним підтекстом, говорячи про бібліотекаря як хранителя знань: «Проте маю озвучити об'єктивну реальність: всі йдуть до нього за борошном, щоб спекти свій хліб» [28].

Як належить справжньому книгоману, хранитель Лауренціани всі свої гроші, все своє жалування у 700 ліврів, практично витрачав на придбання книг. Великий герцог пропонував йому покої в палаці, догляд і харчування, але бібліотекар вперто відмовлявся [14, с. 113]. У повсякденному житті Мальябеккі був доволі непрактичною людиною. Одного разу він навіть забув звернутися за отриманням річної зарплатні. Антоніо вважав це даремною тратою часу: «Життя таке коротке, а книг так багато», – говорив він [2]. За описом, змодельованим Іштваном Рат-Вегом, «у його будинку книжкові завали починалися ще з самого порога, передпокій був забитий ними до стелі, в кімнатах височіли башти з книг, і зміїлися книжкові редути

– та так густо, що нікуди було сісти і важко було ходити; між книгами пролягала лише вузька стежина, що давала можливість пробратися з однієї кімнати до іншої. І Мальябеккі знав всі свої книги, знав, куди яку частину треба перекласти, щоб дістати потрібний йому твір» [14, с. 133].

Не зважаючи на постійні обмеження себе в усьому заради книг, Антоніо Мальябеккі прожив 81 рік. Він помер 4 липня 1714 р. у монастирі Санта-Марія Новелла [24, с. 67]. Та навіть після смерті ім'я хранителя Лауренціани продовжує служити бібліотечній науці. На його честь названо Кодекс Мальябеккі – книгу з групи ацтекських кодексів, створених з метою дослідження мов індіанських цивілізацій Америки [21].

На пошану великого флорентійця також було викарбовано медаль, де він зображений за улюбленим заняттям, якому присвятив усе своє життя, – читанням [27].

Дослідники стверджують, що Мальябеккі ніколи не від'їжджав далі 20 кілометрів від Флоренції. Це трапилося лише одного разу, коли він супроводжував до міста Прато, що розкинулось за 30 кілометрів від столиці Тоскани, кардинала Генрі Норріса, бібліотекаря Ватикану, для читання рукописів [2].

Така відданість місту була притаманна і представникам роду Медічі, бібліотеку котрих Мальябеккі оберігав кілька десятиліть. У 1737 р. остання з роду Медічі Анна-Марія Людовіка передала всі свої художні зібрання Тосканському герцогству з умовою, щоб вони ніколи не вивозилися за межі Флоренції і щоб були доступні для оглядин усім бажаючим [16, с. 402].

Будучи відданим своєму місту, книзі, пам'ятаючи про своє незнатне походження, Мальябеккі не міг вчинити зі своєю власною колекцією книг інакше. Він також заповідає власну бібліотеку місту. За волею Мальябеккі, 30 000 книг, залишених ним Флоренції, мали: «послужити спільній користі, особливо біднякам, клірикам, священикам та мирянам, у яких немає грошей, щоб купувати книги та мати можливість навчатися» [8, с. 57]. У 1747 р. при палаці Уффіці відкрили бібліотеку Мальябеккіану, першу громадську бібліотеку Флоренції [8, с. 57]. Її об'єднали з особистою бібліотекою першого короля об'єднаної Італії Віктора Еммануїла II у 1861 р. Так була заснована Національна центральна бібліотека Флоренції, що існує й нині [2].

Підсумовуючи все вищесказане, можемо констатувати, що життя Антоніо Мальябеккі – яскравий приклад відданого служіння бібліотечній справі. Ра-

зом з тим, його спроби акумулювати зміст європейських каталогів тогочасних книгозбірень свідчать про поступове становлення інституту професійних бібліотекарів. Загалом, виходячи з постулату В. Ф. Володіна, згідно з яким еволюція бібліотек не є певним безперервним процесом «прогресивних» змін, а є цілою низкою етапів розвитку бібліотеки [4, с. 7], можна означити діяльність Антоніо Мальябеккі як один з цих етапів.

Унікальна бібліотечна практика Мальябеккі як хранителя Лауренціани, можливо інколи й фанатична, прямо сприяла становленню Публічної бібліотеки Флоренції як одного з тогочасних загальноєвропейських наукових центрів.

Антоніо Мальябеккі працював безсистемно, спираючись у власній роботі бібліотекаря лише на один загальний список книг своєї колекції, який вкрай фрагментарно відображав їх параметри. Вододіл у цьому списку проходив не за галузями знань чи обширними тематичними і змістовими ознаками, а за авторами книг. Це, безумовно, ускладнювало умови праці відвідувачів, адже для плідної роботи варто було мати феноменальну пам'ять та ерудицію Антоніо Мальябеккі. Італієць не створив практичної, зручної для використання, системи впорядкування книжкових зібрань, котра б застосовувалася наступними поколіннями цілком і повністю чи в модернізованому вигляді. Мальябеккі працював більшою мірою пристрасно, емоційно, ніж розсудливо, виражено, тому не переймався ідеєю творення зрозумілої та доступної для бібліотекарського загалу системи.

Важливим підсумком його праці, найголовнішим її результатом, можна вважати творення, хоч і певною мірою своєрідного, підходу до систематизації книжкових репертуарів. Використовуючи свої здібності, унікальність своєї пам'яті та обширне листування з провідними тогочасними світочами науки, Антоніо Мальябеккі зробив чи не першу в історії спробу акумулювати знання про наповнення найбільших книгозбірень Європи.

Список використаної літератури

1. Антонио Мальябекки // Великие люди – библиотекарі : От А до Я / сост. Е. И. Полтавская; под. ред. Ю. Н. Столярова. – М. : Школьная библиотека, 2005. – 160 с.
2. Антонио Мальябекки [Електронний ресурс]. – Режим доступа : URL : http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BE_%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%8F%D0%B1%D0%B5%D0%BA%D0%B8. – Загл. с экрана. – Дата просмотра : 7 дек. 2010 г.

3. Биограпедия. Мальябекки Антонио [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.biograpedia.ru/node/288>. – Загл. с экрана. – Дата просмотра : 7 дек. 2010 г.
4. Володин Б. Ф. Всемирная история библиотек. – СПб. : Профессия, 2002. – 352с.
5. Володин Б. Ф. Всемирная история библиотек. – М. : Профессия, 2004. – 464с.
6. Горфункель А. Х., Санников Ю. В., Мартиросян Е. М., Журавлева Г. М. Италия // Книга : Энциклопедия / редкол. : И. Е. Баренбаум, А. А. Беловицкая, А. А. Говоров и др. – М. : Большая Российская Энциклопедия, 1998. – 800 с.
7. Дрэнпер Дж. В. История умственного развития Европы : историческая литература. В 2 т. / пер. М. В. Лучицкая; ред. И. В. Лучицкий. – Киев ; Харьков : Южно-русское книгоизд. Ф. А. Югансона, 1895. – 634 с.
8. Жеравина О. А. Библиотеки Флоренции в культурном наследии Италии // Вестник Томского государственного университета. – 2011. – № 1. – С. 52–62.
9. Кунин В. Странный флорентиец [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.booksite.ru/department/center/vel/iki/yel/udi/21.htm>. – Загл. с экрана. – Дата просмотра : 7 дек. 2010 г.
10. Лаппа-Старженецкая Е. А. Государственные библиотеки на Западе. Романские страны / Издание Государственной Публичной Библиотеки. – Л., 1926. – 172 с.
11. Макьявелли Н. История Флоренции. – М. : Наука, 1987. – 440 с.
12. Медведев А. «Одиссея» Шлимана [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://planeta.by/article/592>. – Загл. с экрана. – Дата просмотра : 7 дек. 2010 г.
13. Мир библиотек. События. Факты. Личности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.library.ru/3/event/person/>. – Загл. с экрана. – Дата просмотра : 7 дек. 2010 г.
14. Рат-Вег И. Комедия книги: пер. с венг. – М. : Книга, 1982. – 542 с.
15. Рейтенфельс Я. Сказания светлейшему герцогу Тосканскому Козьме Третьему о Московии / пер. А. И. Станкевича [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vostlit.info/Texts/rus9/Reutenfels/preduved.phtml?id=1177>. – Загл. с экрана. – Дата просмотра : 7 дек. 2010 г.
16. Уфици // Энциклопедический словарь по культурологии. – М. : Центр, 1997. – 478 с.
17. Кто читает швидко [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ukrarticles.pp.ua/nauka/10840-kursy-sko-rochteniya.html>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 27 листоп. 2011 р.
18. An essay by Disraeli. Magliabechi [Electronic resource]. – Access mode : URL : <http://www.read-bookonline.net/readOnline/37124/>. – Title from screen. – Date of access : 8 January 2011.
19. Antonio Magliabechi [Electronic resource]. – Access mode: URL : <http://www.newadvent.org/cathen/09530c.htm>. – Title from screen. – Date of access : 27 November 2011.
20. Chalmer's General Biographical Dictionary/M/Anthony Magliabechi [Electronic resource]. – Access mode : URL : <http://words.fromoldbooks.org/Chalmers-Biography/m/magliabechi-anthony.html>. – Title from screen. – Date of access: 8 January 2011.
21. Codex Magliabechiano [Electronic resource]. – Access mode : URL : <http://www.answers.com/topic/codex-magliabechiano>. – Title from screen.– Date of access : 27 November 2011.
22. DJVU библиотеки. Появление типографий. [Electronic resource]. – Access mode : URL : <http://liboard.ru/2009/06/16/poyavlenie-tipografii/>. – Title from screen. – Date of access : 8 January 2011.
23. Encyclopedia of library and information science / Executive editors: Allen Kent, Harold Lancour, Jay E. Daily. – New York, 1975. – Vol. 14. – 500 p.
24. Hessel Alfred. A history of libraries. Translated with supplementary material by Reuben Peiss. – New Brunswick; N. J.: Scarecrow Press, 1955.–198p.
25. John Aubrey, Thomas Hearne. Letters written eminent persons seventeenth eighteenth centuries added hearne's journeys reading whaddon hall seat browne willis esq lives eminent men john aubrey esq. – London, 1813. – Voll II. – Part I. – 353p. [Electronic resource]. – Access mode : URL : http://www.kouroo.info/kouroo/transclusions/18/13/1813_JohnAubreyII.pdf – Title from screen. – Date of access : 8 January 2011.
26. Part of a Letter Written to Signior Antonio Magliabechi, by Mr. Anthony Van Leeuwenhoek, F. R. S. concerning the Particles of Silver Dissolved in Aqua Fortis, etc. [Electronic resource]. – Access mode : URL : <http://www.archive.org/details/philtrans06669958>. – Title from screen. – Date of access : 27 November 2011.
27. 1974 Bronze Italy Medici Florentine Antonio Magliabechi Medal [Electronic resource]. – Access mode: URL : http://www.rarecoincollector.net/index.php?main_page=product_info&cPath=20&products_id=6272. – Title from screen. – Date of access : 27 November 2011.
28. Theodore Koch. «Some Old-Time Old-World Librarians». The North American Review (1821–1940). – Boston, 1941. – Vol. CC. – 705 p. // http://libr.org/juice/issues/vol8/LJ_8.5.html#3
29. The World's Great Libraries. Vol 2. Famous Libraries of the World, their history, collections and administrations. Surveyed by Arundell Esdaile of the British Museum / By Margaret Burton under direction of Esdaile. – London : Published by Grafton&CO, 1937. – 458 p.